

Marija in Peter v bankrotu!

Kako sta se rešila?

Odkar je osebni stečaj »zastonj«, se je letos zanj odločilo 1.537 Slovencev; to je petkrat več kot v istem obdobju lani; med bankrotiranci sta tudi 32-letna Marija in 45-letni Peter, pa tudi številni spletkarji; kako so v ZDA rešili težave z bankrotiranimi športniki, ekskluzivno pojasnjuje košarkar Goran Dragić; bi lahko ta recept uporabili tudi pri nas?

maria.milic@finance.si • Marija Milič

Marija, stara 32 let, in 45-letni podjetnik Peter (na njuno željo smo spremenili imeni) sta dva izmed skoraj 5.900 Slovencev, ki so v zadnjih šestih letih in pol začeli postopek osebnega stečaja. Njuni zgodbi pretreseta. A preden ju podrobno opišemo, pogledajmo skrb zbujajočo statistiko. V prvi polovici tega leta je bilo začelih kar 1.537 stečajev, kar je skoraj petkrat več kot v istem obdobju lani, kaže statistika vrhovnega sodišča. In razlog? Od decembra lani vlagateljem ni več treba plačati 2.268 evrov predujma za začetek stečajnega postopka. Ta obveznost je po zakonu prenesena na proračun sodišč. Sodišča je to v petih mesecih stalo 5,7 milijona evrov.

Zakaj je 32-letna Marija v stečaju

Zgodba Marije iz Ljubljane razkriva pravo finančno kalvarijo. Pri rosnih 28 letih je dala vlogo za začetek postopka osebnega stečaja. »Starši so imeli podjetje. Vse je bilo lepo, nič nam ni manjkalo. Potem se je v podjetju zgodil rop in čez noč se nam je življenje sesulo. Starši so se ločili, sestra je naredila samomor, postopoma smo izgubili vse, ločeno živeli v najemniških stanovanjih, mama je pristala pod zdravniškim psihiatričnim nadzorom, delala je le še po štiri ure,« pripoveduje Marija. Pozneje je ob iskanju najboljših možnosti in v dogovoru z očetom odprla espe. »Očeta sem zaposlila. Imel je popoln nadzor nad poslovanjem, saj sem bila sama takrat finančno in poslovno še nepismena. Naivna. Dve leti in pol je vse lepo teklo. Potem sva se sprla. Podjetje je ostalo na moji grbi. Nisem vedela niti, kje imam računovodkinjo. Podjetje je delovalo v prazno. Dolgovi so se kopičili, padla sem v depresi-

V našem podjetju se je zgodil rop, starši so se ločili, sestra je naredila samomor, oče je šel v osebni stečaj, opisuje Marija.

jo,« opisuje. Ne ve točno, koliko je znašal njen dolg, morda 26 ali 28 tisočakov, pravi. »Ko si že enkrat v minusu in imaš blokado, je osebne finance težko nadzorovati. Takrat nisi razsoden. Srečuješ se sam s sabo in svojimi vrednotami,« pojasnjuje. Ker dolga ni mogla odplačati, ji ni preostalo drugega, kot da gre v osebni stečaj.

Zakaj je 45-letni Peter v stečaju

Zgodbo 45-letnega podjetnika Petra, sicer Štajerca, ki živi v Ljubljani, smo že večkrat videli v medijih. Ne konkretno njegove, ampak zgodbe številnih gradbincev, ki so se ujeli v dolžniško-upniško past. Peter je imel 15 let gradbeno podjetje s 40 zaposlenimi. »Bili smo precej uspešni, a ko je prišla kriza, smo imeli 170 tisoč evrov odprtih faktur do dolžnikov. Davkarija je, čeprav denarja nismo prejeli, zahtevala plačilo 30 tisoč evrov davka. Če ne dobiš plačila, ne moreš plačati. Dve leti smo imeli blokirani račun. Dolgove smo poskušali izterjati na sodišču, a ni šlo. Nekateri dolžniki so šli v stečaj, nekateri v izbris. Podjetje sem moral dati v stečaj,« opisuje. Nekateri upniki so se potem »usedli« na njegovo osebno premoženje, saj je bil odgovorna oseba. Peter je na javni dražbi izgubil stanovanje, ki je bilo prodano za 60 tisočakov in znižano na polovično vrednost. »Leto dni sem plačeval dolgove iz svojih prihrankov. Plačeval sem obresti, glavnica pa je ostajala. Potem se vprašaš, kdo je tu neumen. Osebni stečaj je bil zame edina rešitev, čeprav sem šel v to s težkim srcem,« pojasnjuje Peter, ki je vlogo za začetek postopka vložil šele pred dobrim mesecem dni. Poskušal je že lani, a takrat bi moral plačati približno 2.300 evrov predujma, ki jih ni imel.

Kje, kako, s kom o stečajih

Peter in Marija poznata kar nekaj stečajnih dolžnikov. »Kličejo te kolegi kolegic, stari znanci ... Vse zanimajo podrobnosti, kako v osebni stečaj,« pravi Marija. Ključev je vse več, zato razmišlja o tem, kako bi pomagala takšnim, ki imajo vse poti zaprte. Podobno pravi tudi Peter, ki bi imel delavnice o tem. Tudi Primož Punčuh, ki upravlja spletno stran pravnepomoc.si, v tem vidi priložnost. Oglašuje, da za 150 evrov uredi vse, kar je potrebno za začetek postopka osebnega stečaja. Do osebnega stečaja je pomagal že več sto ljudem. »Za 150 evrov pripravimo celotno dokumentacijo, ki je potrebna za začetek postopka. Pripravimo predlog za osebni stečaj in predlog za odpust obveznosti. To sta ločena postopka. Predstavimo pozitivne in negativne strani. Osebni stečaj je velik korak za posameznika, zato je prav, da se o tem posvetuje s strokovnjakom,« pojasnjuje. Ali vsega tega ne pripravi stečajni upravitelj? »Ta je stranki dodeljen šele s sklepom sodišča, mi pa stranki pomagamo, da stečajni postopek sploh lahko začne. Z izdajo sklepa se ustavijo vsi rubeži in izvršbe, kar za stečajne dolžnike pomeni veliko olajšanje,« dodaja. Strokovna pomoč v obliki priprave dokumentacije je dobrodošla, se strinja Mitja Vezovišek. Kako pa naj to plača človek, ki je v osebni stečaju? »Takšnim bi morali ponuditi pomoč pri novem začetku. Podobno kot zapornikom ali alkoholikom, ki so jim na voljo programi za vnovični start. Program finančnega opismenjevanja bi ljudje v osebni stečaju najbolj potrebovali,« še razmišlja.

Koliko točno dolguje, ne ve. »Nazadnje se mi zdi, da je bilo okoli 80 tisočakov, več kot polovico dolgujem davkariji,« pojasni. In kaj pravi žena? »Ločila sva se. Dokler je bil denar, je bilo vse v redu. Ko je prišla kriza, je zakon razpadel,« pravi. A hitro obrne ploščo: »Res se na prvi pogled zdi, kot da mi je vse skupaj padlo v vodo. A pobral sem se. Pripravljam novo zgodbo.«

Ne Marija ne Peter nista povsem prepričana, kolikšen je njun dolg. Zakaj? »Na davčni so mi povedali, da dolgujem 21 tisoč evrov, na sodišču pa, da jim dolgujem 54 tisoč evrov. Dolg je v teh letih zrasel zaradi obresti. Številkam nehaš slediti in samo čakaš, da dobiš odpust terjatev. Vseeno ti je, ali je dolg 20 ali 30 tisoč evrov,« pojasnjuje Peter.

Kako preživeti »finančni zapor«

Sodišče vsakemu stečajnemu dolžniku dodeli preizkusno dobo, ki lahko traja od dveh do petih let. Marija je dobila štiri leta, Peter pet, češ da je mlad in da je dela zmožen. Gre torej za nekakšen finančni zapor. Premoženje dolžnika

Bili smo precej uspešni, a ko je prišla kriza, smo imeli 170 tisoč evrov odprtih faktur do dolžnikov, opisuje Peter.

upravlja stečajni upravitelj. Celotno premoženje stečajnega dolžnika se proda za delno poplačilo upnikov. Večina oziroma 90 odstotkov je brez premoženja. Nekateri imajo nekaj malega, a je obremenjeno s hipotekami, opaza stečajni upravitelj Tomaž Kos. Med preizkusno dobo vsak pridobljen cent nad 560 evrov na mesec, kar je 70 odstotkov minimalne plače, roma v stečajno maso. Tudi ta denar gre potem za poplačilo upnikov. Na računu stečajnega dolžnika pa lahko ostanejo dodatki na družinske člane, znesek za malico in pot na delo, če seveda ima službo. Večina je prijavljenih na zavodu za zaposlovanje, veliko je tudi upokoјencev. Če je stečajni dolžnik brezposeln, mora biti prijavljen na zavodu in aktivno iskati zaposlitev ter o tem vsak mesec poročati stečajnemu upravitelju. Stečajni dolžnik se ne sme dodatno zadolževati, odpirati bančnih računov ali zavrնiti dediščine, biti obsojen za kaznivo dejanje zoper gospodarstvo ali premoženje. V nasprotnem primeru se mu dolgovi ne odpustijo, opozarja Primož Punčuh, ki upravlja spletno stran pravnepomoc.si.

→ In kako živiš s toliko omejitvami? »Veliko moraš čarati. Ničesar ne smeš imeti v svoji lasti oziroma napisano na svoje ime – niti avta, telefona ... Delaš izključno z gotovino. Prvi dve leti preizkusne dobe nisem imela niti bančnega računa. Delala sem na črno,« pojasnjuje Marija. Ker je v tem času zanosila, je zaradi prejetja poročniškega nadomestila nato morala odpri račun. Na tetino ime je imela naročnino za mobilnik, na nekega drugega sorodnika registriran avtomobil ... »Zaradi poročniškega dopusta sploh nisem čutila, da je tekel postopek za osebni stečaj,« dodaja Marija. Čeprav se sliši grozljivo, pa omenja tudi dobre stvari: »Prejela sem subvencijo za najemnino, saj neprofitnega stanovanja nisem dobila. Socialne delavke so mi vedno pomagale in mi prisluhnile, prav tako ožja družina. Hčerki nič ne manjka, čeprav sebi nisem nič privoščila.«

Peter vozi avto, dela, ima družvo ...

Peter, ki se mu je preizkusna doba komaj začela, se je znašel drugače kot Marija. »Izkoristil sem usposabljanje na delovnem mestu za tri mesece, ki ga ponuja zavod za zaposlovanje. Zavod pa mi je plačal skromnih 300 evrov na mesec. Dobil sem tudi pogodbo podjetja, da me bodo v treh letih zaposlili. Ko si v stečaju, ti je 300 evrov dovolj, saj imaš manjše življenjske potrebe,« pravi. Peter ima blokiran bančni račun, a lahko koristi vse do 560 evrov. »Čeprav si v stečaju, nimaš židovske zvezde na rokavu, imam telefon, kartice in vse, kar potrebujem za življenje,« razloži. Med preizkusno dobo si ne smeš ustvarjati premoženja. To pomeni, da si ne moreš kupiti avtomobila. »Avto sem vzel v poslovni najem, to je tako, kot bi vzel rent-a-car. To mi zakon dopušča, saj avto ni moj,« razlaga. In kako ga plačuje? »Ustanovil sem družvo, družvo je najelo avto in ga tudi plačuje, jaz pa kot član družva tega uporabljam. Vsak lahko ustanovi družvo za karkoli, recimo družvo ljubiteljev kikirikija, papig, morskih vil. Sliši se smešno, a to nam dopušča država,« pojasnjuje. »Plačal sem odvetnike, da so mi naredili petletni načrt rehabilitacije. Nisem neumen. Ne vidijo me v novem avtu in z novim telefonom,« pravi.

Ko dolgovi izginejo

Marija je pred slabim mesecem prejela sklep o odpustitvi vseh dolgov. »Osebni stečaj mi je rešil življenje,« sklene. Odpust se vpiše v evidenco in potem deset let nima več možnosti za osebni stečaj, opozarja stečajnik Kos. In kakšno je življenje zdaj, ko nima niti centa dolga? »Lažje diham. Ko ti izterjave visijo na vratu, si vsak dan v krču,« priznava. Zdaj se uvaja v neki terenski službi. »Če mi bo šlo dobro, bom odpela espe, če ne, si bom poiskala drugo službo,« pravi. Želi v podjetništvo. Dogovar-

Igralci NBA imamo sestanke s finančniki, ki te učijo upravljati denar, udeležba pa je obvezna, razlaga Goran Dragić.

ja se za ekskluzivno zastopstvo neke otroške kozmetike. Njen cilj je tudi končati šolanje, manjka ji še matura. Rada bi šla še v šolo za pomočnico vzgojiteljice. »Zdaj, ko so se stvari uredile, si želim, da bi mi uspelo. Nočem bogastva, hočem le dom, službo,« pravi.

Tudi Petra, ki bo na odpust dolgov čakal še dolgih pet let, za prihodnost ne skrbi. »Ko bo preizkusna doba minila, bom odprl podjetje, a z drugačno pametjo kot prej. Osredotočeno bo na tujino. Nisem neumen, da bi zdaj ustanovil podjetje in plačeval dolgove, ki niso nastali po moji krivdi,« razlaga. Ne skrbi ga, da bi bil kot podjetnik zaznamovan zaradi osebnega stečaja: »Vsakomur lahko uspe z dna in vsakdo lahko pade z vrha. Vprašanje je, kako se pobereš. Vedno imaš možnost, če imaš dobro zamisel.«

Marija in Peter sta očitno dovolj motivirana, da si zgradita življenje na novo. A niso vsi takšni. »Oče je zadnjih nekaj 10 let delal 24 ur na dan in čez noč izgubil vse. Prišlo je do učinka domin. Izgubil je ženo, otroka, premoženje, posel, zdaj tudi zdravje. To te sesuje v prafaktorje,« pravi Marija. A takšne izkušnje prinesejo na plan veliko drugih vrednot. Bolj pomembno postane, da si miren, zadovoljen, srečen, ni več želja po bogastvu, egoizma, želje po maščevanju, sklene Marija.

O tem raje ne govorimo

Osebni stečaji so drugače razumljeni v ZDA. Od tam prihaja nešteto zgodb, ko so bankrotirani Američani vstali kot feniksi iz pepela. Eden izmed najbolj znanih bankrotirancev, in to večkratni, je milijarder Donald Trump. »Američani osebni bankrot razumejo kot korak bližje uspehu, Slovenci pa kot nesposobnost, nekaj grdega. Prav v tem razmišljanju je težava – manjka nam drznosti, zmagovalne miselnosti in spodbud ljudem, da ne čakajo na državo, delodajalca, starše ..., temveč uspeh iščejo sami,« komentira osebni finančni svetovalec Mitja Vezovišek.

Čeprav sta Marija in Peter zelo optimistična, osebnega stečaja ne obešata na veliki zvon. »Tisti, ki morajo vedeti, vedo. Nihče me ne gleda grdo. Nisam bolni, saj ni nalezljivo. Je pa res, da se je včasih bolje potuhneti v množico,« pravi Peter. »O teh stvareh govorim prvič,« priznava Marija. Se pa njene kolegice čudijo, zakaj nikoli ne tarna. »Živim v tem trenutku. Čarovnija je, da znaš izklopiti. Da se ne poistovetiš s težavami. To je edina možnost, da preživiš. Takoj ko se začneš smiliti sam sebi, se poistovetiš s težavami in toneš vse globlje,« pojasnjuje.

V bankrotu, a vozi maseratija

Tudi pri bankrotih marsikdo spletkari. »Moja napaka je bila, da v osebni stečaj nisem šel

pravi čas. Prej bi moral prodati stanovanje in preostalo premoženje. Denar pa lepo skriti. Podjetje bi prodal prek dveh ali treh družb, si naredil dolg, če ne drugega, pa zemljiškega. A nisem razmišljal o tem. Hotel sem rešiti zadevo, pa ni šlo,« je iskren Peter. Osebni stečaj je lahko super za tiste, ki so prej naredili kakšne mahinacije, si naredili zalogo, ki je država ne more odkriti. »Vidim ljudi, ki vozijo maseratijske po Sloveniji in jahte na Hvaru, pa so v osebnem stečaju. Papir vse prenese. Veliko je takšnih, ki zlorablajo institut osebnega stečaja,« opazuje Peter. Kaj pa vaša zaloga? »Ja, par želodov in lesnikov sem si shranil,« priznava.

Da je nekaj takšnih, ki gredo v stečaj, da zabrišejo druge zadeve, omenja tudi stečajni upravitelj Tomaž Kos. A menda jih je zelo malo, morda nekaj odstotkov. »Možnosti za zlorabo ni veliko. Večina strank je dejansko prezadolžena. Vsekakor se vedno najdejo tudi izjeme,« dodaja Primož Punčuh.

In kako spletkarijo? Če imaš dolgove in nekaj premoženja, se ločiš in vse daš ženi, po zakonu o družinski zvezi počakaš tri leta in potem premoženje ne more iti v stečajno maso dolžnika, navede Tomaž Kos enega izmed primerov. Če dolжник sodišču posreduje napačne in neutemeljene podatke, s katerimi se poskuša izogniti plačilu dolga, in če to seveda sodišče ugotovi, se preizkusna doba zanj konča, dolgovi pa se ne odpišejo. Ali je takšno početje kaznivo? »Stečajno sodišče ne odloča o kaznivih dejanjih, ampak samo na podlagi ugovora upnikov in upravitelja, ki lahko imajo za posledico zaključek preizkusne dobe brez odpusta. Lahko so tudi kazniva dejanja,« opozarja Tomaž Kos. Punčuh pravi, da še niso imeli primera, da bi stranko doletele kakšne dodatne sankcije zaradi napačnih navedb. »Vedno obstajajo ljudje, ki iščejo luknje. A ta zakon je dober, sploh za takšne, kot sem jaz,« izpostavlja Marija.

Dragić: Bankrotirani košarkarji prosjačili za službo

Med bankrotiranci v ZDA je tudi veliko profesionalnih športnikov, ki so z danes na jutri dobili bajne milijone. Seveda jih niso znali upravljati. »Velik košarkarjev je bankrotiralo. Z denarjem so si kupili po 10 hiš, pet avtov ... Ko so končali športno pot, pa bankrotirali. Nato so prosjačili NBA za službo,« za našo revijo opisuje Goran Dragić, ki igra za ekipo Phoenix Suns. Ker je bilo teh klicev očitno preveč, se je liga NBA odločila za preventivo – košarkarji morajo vsako leto opraviti tečaj finančnega opismenjevanja. »Imamo sestanke s finančniki,

»Vidim ljudi, ki vozijo maseratijske po Sloveniji in jahte na Hvaru, pa so v osebnem stečaju.«

ki te učijo upravljati denar. Udeležba je obvezna,« razlaga Dragić. Za podobne ukrepe so se odločile tudi druge največje in najbolj donosne ameriške lige, recimo nogometna NFL, bejzbolska MLB.

Rešitev? Preventiva!

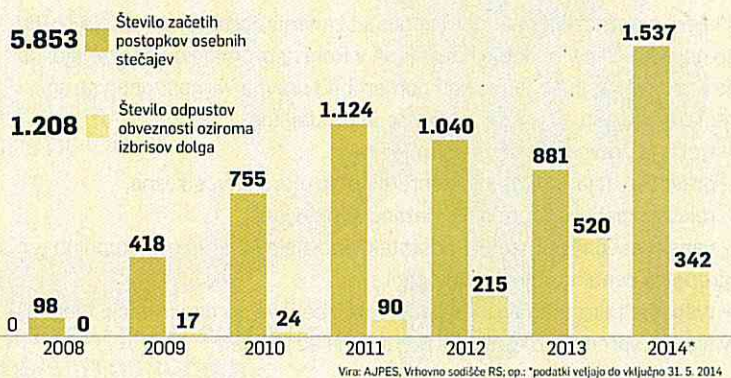
Američani so spoznali, da je preventiva boljša kot kurativa. Pri nas z umikom plačila predjuma za začetek stečaja ponujamo kurativo. Torej zdravimo bolezen. »Povezava med osebnimi stečaji in finančno pismenostjo je zanesljivo zelo močna,« meni Vezovišek. Finančno pismeni ljudje najprej poskrbijo za svojo socialno varnost, zapravljajo manj kot zaslužijo, ne prevzemajo (pre)velikih tveganj, tudi lažje prepoznajo finančne prevare in piramide, zato je verjetnost osebnega stečaja pri njih manjša, pojasnjuje. To ne pomeni, da ne zaidejo v težave, recimo izgubijo službo, a je njihova finančna kondicija boljša, kar jim omogoča preživetje do izboljšanja položaja.

Kdo so slovenski bankrotiranci?

Tretjina stečajnih dolžnikov je propadlih espejev, podjetnikov, preostali so fizične osebe, čez palec ocenjuje stečajni upravitelj Tomaž Kos. Veliko je upokoencev, ki so se v preteklosti prezadolžili in z nizko pokojnino ne morejo poravnati svojih mesečnih obveznosti, dodaja Primož Punčuh, ki svetuje, kako izpeljati osebni stečaj. Precej je mladih, ki so zaradi nepremišljenosti zapadli v velike dolgove, pa tudi takšnih, ki so pred leti v dobri veri šli za poroke, ter tistih, ki so zaradi krize izgubili delo, ostali pa so jim dolgovi, našteva. Ob pregledovanju stečajnikov na spletni strani AJPES smo opazili, da so med bankrotiranimi cele družine. »Večinoma gre za ljudi, ki so zabredli v tolikšne dolgove, da jih nikoli ne bodo sposobni odplačati, in zanje je osebni stečaj zadnja možnost,« povzame Punčuh. Številni se za ta korak odločijo zaradi hudih pritiskov izvršiteljev. Z začetkom postopka se možnost rubežev ustavi in tako razbremenijo ljudi. Dolgovi segajo od nekaj tisočakov pri brezposelnih osebah do nekaj milijonov pri nekdanjih podjetnikih. Najpogostejši upnik Punčuhovih dolžnikov je davčna uprava.

ZAČETI OSEBNI STEČAJI IN ŠTEVILO IZBRISOV DOLGA

Število po letih

Vira: AJPES, Vrhovno sodišče RS; op.: *podatki veljajo do vključno 31. 5. 2014